

TVRDOŠÍN

ORGÁN MsV KSS a MsNV

AUGUST 1987

V živote národov sú chvíle, keď statoční ľudia nemôžu viac mlčať o útlaku, zvolí, deťaní slobody národnej i osobnej. Tak sa 29. august 1944 nezmazateľne zapísal do dejín národov Československa ako deň, keď protifašistický odpor slovenského ľudu vyvrcholil v povstanie. Začalo Slovenské národné povstanie.

SNP nebolo len národnooslobodzovacou protifašistickou vojnou proti hitlerovskému Nemecku, ale súčasne riešilo historicky dozreté problémy slovenskej spoločnosti

a tiež otázky obnovy a vnútorného usporiadania Československa. Z nášho politického života vyradilo klérofašistické ľudactvo a vytvorilo široký priestor pre politické uplatnenie sa

národné výbory a tým sa vytvorili aj predpoklady pre rovnoprávne postavenie Slovákov v obnovenj Československej republike. V SNP sa tiež všestranne preverili hodnoty medzinárodnej soli-

ODKAZ SNP STÁLE ŽIVÝ

progresívneho socialistického zamerania, ktoré reprezentovala v ilegálnom boji Komunistická strana Československa, vedúca sila národnooslobodzovacieho boja nášho ľudu. V boji vznikli a v SNP vyrástli ľudové orgány moci-SNR a revolučné

darity pokrokových síl a najmä spojenectva so Sovietskym zväzom v našom boji proti fašizmu, národnému útlaku a za zabezpečenie získanej slobody v povojnovom svete, za mier. SNP takto zanechalo trvalý odkaz pre súčasnosť i budúce pokolenia, stalo sa nevyčerpatelným žriedlom národnej a triednej hrdosti. Š.K.

ŠKOLSKÁ A KULTÚRNA KOMISIA

V súlade s plánom školskej a kultúrnej komisie sa od začiatku roku 1987 uskutočnili štyri jej zasadnutia. Aj napriek pretrvávajúcim problémom a nedostatkom v oblasti školstva a kultúry v meste sa na zasadnutiach komisie zhodne konštatovalo, že od nástupu nového vedenia na Mestskom národnom výbore a Mestskom kultúrnom stredku sa urobil krok vpred v spomínaných oblastiach. Je to markantne badať nielen na výstavbách, resp. na rekonštrukciách kultúrnych a školských zariadení, ale i na názornej agitácii a propagácii v meste, v poriadaní kultúrno-výchovných podujatí, či v spolupráci s Mestským domom pionierov a mládeže a základnými školami, podujatí organizovaných pre deti a mládež. Uvedených podujatí bolo nielen kvantitatívne viac, ale zvýšila sa predovšetkým ich celková úroveň.

V súvislosti s doteraz uskutočnenými podujatiami zostáva i naďalej zarážajúci fakt, ako málo sa do kultúrno-výchovného činnia v meste zapájajú závody, prevádzky i spoločenské organizácie na území mesta. Či snád deti zamestnancov týchto závodov, prevádzok i spoločenských organizácií, i

oni sami sa tiež nezúčastňujú kultúrno-výchovných podujatí? Výnimku v tomto snád tvorí iba JRD. V meste však predsa máme i SSM, výrobné družstvo Oravan, Drevoindustriu, Cestné stavby... Všetci veľmi dobre vieme, že finančné pokrytie mnohých kultúrno-spoločenských akcií závisí od toho, či závody a prevádzky tohto mesta prispjú nejakou finančnou čiastkou, resp. združia na kultúru v tomto meste proatriedky zo svojich fondov. Aj napriek vyššie uvedenému, si v mene väčšiny občanov mesta myslíme, že nám všetkým by malo ísť o primerané kultúrno-spoločenské vyžitie tak nás, ako i našich detí a preto by sme mali ťahať všetci za jeden koniec povrazu.

Pre informáciu občanov uvediem niektoré plánované akcie komisie školstva a kultúry: Vyhodnotenie výchovno-vyučovacích výsledkov v šk. r. 1986/87 a príprava na nový školský rok, Vyhodnotenie plnenia úloh vyplývajúcich z JPKVČ, Činnosť klubu mládeže od začiatku roka 1987, Prejednanie písania kroniky mesta, Činnosť ZPOZ-u v r.1987, Prejednanie POZ k 70. výročiu VOSR a Mesiacu ZČSSP a iné.

Stanislav Vasek
preds. škol. a kult. komisie

LETO A NAŠE ZDRAVIE

Leto je v plnom prúde. Všetci máme právo po polroku plodnej práce na zaslúžený oddych. Ale leto má i svoje záluďnosti vo forme ochoreńi, ktoré sa inak v priebehu roka nevyskytujú, alebo sa vyskytujú len celkom ojedinele. Najčastejšie je to Pollinosa-precitlivelosť na pele, rôzne poštipania hmyzom, uhryznutia hadom, úpal, úžeh a v neposlednom rade v horúcich dňoch i topenie. Veľmi často tiež otrava hubami, ktorá v prípade muchotrávky zelenej končieva i smrteľne.

Na leto je dobré získať vedomosťi o horeuvedených chorobách. V posledných rokoch čoraz viac pribúda precitlivelosť na pele, určite to má súvis i s chemickými postrekmi. Preto ak sme precitliveli na pel, nosme okuliare, hlavne, keď pofukuje vietor. Zachytia časť peľov, ktoré nepreniknú na spojivku oka. Častejšie si umývame vlasy, v ktorých sa pele držia a počas celej sezóny používame látky typu Dithiaden, Tavegyl, Bromadryl a podobne, podľa predpisu. V zimných mesiacoch u takýchto ľudí vykonávame tzv. hyposenzibilizáciu, čiže ich postupne navykáme na pele. Podobne všetci jedinci, ktorí vedia, že majú prudké reakcie po poštipaní hmyzom, majú so sebou nosiť uvedené preparáty, aby u nich nedošlo k ohrozeniu na živote pri prudkom opuchu hrtanu, ktorý môžu výlučky rôzneho hmyzu spôsobovať.

Úpal a úžeh vzniká pri intenzívnom opaľovaní. Prejavuje sa lokálnym začervenaním, až popáleninami II. stupňa. Celkové príznaky sú bolesti hlavy, závrat, zvracanie, rýchla činnosť srdca, v ťažkých prípadoch i podráždenie mozgových blán. Podávame studené obklady, kávu, silný čaj, dostatok tekutín. Lokálna liečba je ako u popálenín. V závažných prípadoch treba vyhľadať nemocničné ošetrovanie. Najväčší pozor treba dávať na malé deti a starcov.

Otrava hubami patrí medzi najčastejšie a najnebezpečnejšie ochorenia v letnom období. Následkom otráv hubami sú, napriek širokej osвете, i zbytočné straty na ľudských životoch. Najväznejšia je otrava muchotrávkou zelenou - Amanita phalloide, ktorá spôsobuje tzv. phaloidný syndrom. Otrava je zákerná tým, že po použití húb príde tzv. latentná fáza, ktorá predstavuje obdobie 8-12 hodín bez klinických príznakov. Po tomto čase sa objaví ťažoba, malátnosť, bolesť a hučanie v hlave. Zvracanie a hnačka sú ďalšie sprievodné javy. Koža je bledá, vystupuje studený pot, prichádza nízky tlak. Ak pacient toto obdobie prežije, nastáva zdanlivé zlepšenie stavu. Na 4-5 deň sa objavujú bolesti pod pravým rebrovým oblúkom, vyvíja sa žltacka a objavuje sa obzr pečeňového zlyhania, ktoré môže končiť smrťou.

V letnom období častým býva i topenie. Predstavuje dusenie vdýchnutím tekutiny do pľúc. Pri topení je rýchlosť konania podstatná. Uvolníme dýchacie cesty, zakloníme hlavu, predsunieme spodnú čelusť. Ak je pacient bez dychu okamžite zahájime dýchanie z pľúc do pľúc. Pri zlyhaní srdcovej činnosti okamžite začneme vonkajšiu masáž srdca. Po obnovení činnosti srdca a dýchania zariadime prevoz do nemocnice. Najlepšou prevenciou

pred topením je plávanie v známych vodách a pravidlo pred vstupom do vody sa ochladiť. My zdravotníci prajeme, aby Vás všetky tieto záluďnosti leta obišli a aby Vám dovolenka poskytla načerpanie nových síl, energie a vitamínov do druhej polovice roka. MUDr. A. Rašková

Z rokovania rady MsNV

V zmysle plánu práce orgánov MsNV na II. polrok 1987 rokovala rada 14. júla predovšetkým o výchovno-vyučovacích výsledkoch tvrdošinských škôl vrátane ĽŠU v školskom roku 1986/87 a plnení jednotného plánu kultúrno-výchovnej činnosti v meste za I. polrok 1987 na základe predložených písomných správ riaditeľov príslušných inštitúcií. Na programe rokovania bola aj správa o plnení záväzkov socialistickej súťaže v I. polroku 1987 a informatívna správa o činnosti ZO Zväzarmu v Tvrdošine v podaní tajomníka MsNV s. Koňucha a ZO Zväzarmu s. Frielicha. Predseda MsNV s. Ing. Šaško s potešením vyzdvihol rad úspechov žiakov /a teda aj učiteľov/ tvrdošinských škôl, ktoré dosiahli v okresných, krajenských, ba aj celoslovenských súťažiach rôzneho druhu a zamerania. Vyzdvihol tiež stále jasnejšie sa rysujúce perspektívy rozvoja kultúrno-výchovnej práce v meste najmä po znovutvorení rekonštruovanej spoločenskej sály MsKS a skolaudovaní budovy kultúrno-spoločenského strediska pred sídliskom Medvedzie, ktoré čaká urýchlené zariadenie základným vybavením jednak v nových priestoroch pošty, knižnice, ale aj klubových a administratívnych priestoroch MsKS. Rada MsNV i. schválila aj Trhový poriadok vydaný MsNV odb. výstavby, MH a obchodu so zásadami predaja súkromnými osobami, podmienkami predaja a cenami.

Každoročne v letnom období dochádza k vzniku veľkých národohospodárskych škôd zapríčinených na poľnohospodárskom a lesnom fonde. V prevažnej väčšine vznikajú požiare podceňovaním horľavosti vysušených starých trávnatých porastov a krovín. Najčastejšie dochádza k vzniku požiarov tým, že občania vypalujú staré trávne porasty a zakladajú ohne v lesných pásmach. Nastalo letné obdobie a tým aj povinnosť občanov urobiť v maximálnej miere opatrenia na zabránenie vzniku požiarov. Podľa § 22 zák.č. 23/62 Zb. je vypalovanie tráv zakázané. Rovnako je zakázané kladenie ohňa v

lesných porastoch a fajčenie v čase zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiarov podľa § 19 odst. 1 písm. a/ zák. č. 100/77 Zb. Štatistika požiarovosti signalizuje, že najviac požiarov lesných po-

LETNÉ POŽIARE

rastov vzniká počas dní pracovného voľna a v období školských prázdnin. Vieme všetci veľmi dobre, že lesy sú nielen cennou surovinou pre národné hospodárstvo, ale aj domovom veľkého množstva zveriny a ostatnej fauny. Lesy nám vracajú zdravie a poskytujú odpočinok po namáhavej práci.

Vážení spoluobčania, veríme, že strávite príjemné

chvíle odpočinku v prírode a sme presvedčení, že nebudete klásť oheň v lese ani v jeho blízkom okolí, uhasíte podľa vlastných možností každý spozorovaný oheň, zahasíte každú cigaretu a zápalku skôr ako ich odhodíte. Pri väčšom požiari privolajte pomoc po-

žiarnikov. Ak všetci budeme dodržiavať základné zásady správania sa v lese, zabránime mnohým lesným požiarom a tým aj veľkým národohospodárskym škodám. Dodržiavaním protipožiarnych opatrení pomôžeme prírode v jej raste do krásy pre dnešok a budúce generácie.

J. Páleš
náčelník OO VB

MEDAILÓNIKY Z DEJÍN TVRDOŠINA

Dokončenie z minulého čísla: ... rokov sa previezlo z Poľska cez Tvrdošín 26.453 centnárov olova, pričom jeden centnár vážil 56 kg. "Sumárny prehľad o dovoze olova cez tvrdošínsky tridsiatok pre slobodných občanov Banskej Štiavnice a Kremnice od r. 1566 do konca r. 1573" teda za osem rokov vykazuje 21.644 centnárov. "Veľký dovoz tohoto kovu vynútilo si rozsiahle banské podnikanie a spracovanie rúd na Strednom Slovensku". Opačným smerom zasa šla meď do Poľska. Roku 1593 Žigmund III. Vaza zakázal voziť olovo inými cestami do Uhorska ako cez Myslenice a Tvrdošín. Cesta z Poľska cez Tvrdošín je prastará a zdá sa, že aj v našich časoch oživie. Teraz ju volajú cestou Sever-Juh, alebo cestou T-turistickou, ba aj cestou E, čiže európskeho významu.

18 PRVÁ SAMOSTATNÁ MAPA SLOVENSKEHO ÚZEMIA. Pramene slanej vody na hornej Orave boli dávno známe. Z tejto vody si obyvatelia dorábali sol'. Ale tým sa narúšalo právo kráľovského solného monopolu. Roku 1550 prišla na tridsiatkovú stanicu do Tvrdošína komisia odborníkov na ťažbu soli. Boli to kráľovskí komisári uhorskej komory, pôvodcom z Halštatu - Ondrej Kreizer a Jozef Milaver. Fridrich Schilling tricezimátor z Tvrdošína ich odprevadil na miesto. Títo odborníci napísali obširnú správu o slanej vode, ktorú označili ako "Slaná studňa na území obce Rabča". K tejto obširnej správe priložili rukopisnú mapu hornej Oravy. Mapa vyvracia doterajšie údaje o založení mnohých obcí až po r. 1550, lebo sú už na mape z r. 1550. Sú to tieto obce: "Polgora, Rabcia, Zubraczlawa, Bobrowe, Slanicii, Osada, Turdossin a Jablonka".

Kavuliak udáva pôvod Bobrova na r. 1564, Slanice-1565, Rabče-1564, Jablonky - 1565, Polhory a Zubrohľavy-1588 a Osady-1609. Z mapy je zrejmé, že tieto obce už jestvovali roku 1550. Tam, kde sú teraz Rabčice, je na mape napísané: "Tu je planina vhodná pre celú obec". Rabčice založil šoltés Ján Ramza zo Štefanova r. 1616. Babia Hora je zaznačená ako vrch Baba. Západné Beskydy sa tu volajú "Sliezske vrchy" a je k tomu napísaná poznámka: "V týchto vrchoch sa nachádza zlato, striebro, olovo, meď a iné kovy". Tvrdošín je na tejto mape zaznačený neďaleko sútoku Čiernej a Bielej Oravy. Mapa je podľa doterajších vedomostí prvou samostatnou mapou slovenského územia. Tu opäť vidíme, že tak ako v XIII. storočí /medzinárodné trhy na kone/ a XIV. storočí /legát z Avignonu/ i v XVI. storočí sa Tvrdošín spomína v medzinárodnom kontexte európskej dimenzie. /Podľa knihy Ľ. V. Prikryl: Vývoj mapového zobrazovania Slovenska/.

/pokračovanie v budúcom čísle/ 3

V júli sa skončil zber jahôd, ale nie práca s ošetrovaním na ich záhonoch. Ak chceme v auguste sadiť nové trsy, už teraz si pripravíme záhon, alebo hriadku, aby pôda bola zbavená buriny a dobre zásobená živinami. Najlepšie je zaráťovať do nej dobre vyzretý maštalný hnoj, alebo kompost. Pri sadení jahôd do

ZÁHRADKÁROM

držia v správny postup. Trsy s dobre vyvinutými korenkami vložíme do zeme tak, aby srdiečko jahody nebolo zasypané zeminou. Sadence potom dobre zalijeme. Na tej istej hriadke pestujeme jahody najviac tri roky, pretože ich úroda v ďalších rokoch klesá až na 20% predošlej.

Intenzita výskytu spriadača amerického spadá v našej oblasti do III. signaliizačného pásma, t.j. na strednej úrovni. Motýle majú snehobiele krídla, niekedy s čiernymi bodkami. Samičky kladú malé guľaté vajčka v skupinách na listovú čepel. Čerstvo nakladené vajčka sú bledozelené, neskôr žltosivé. Dospelé húsenice sú dlhé 25 až 35 mm, sú žltkasté s tmavým pásom, hlava je čierna. Spriadajú listy do väčších, či menších pavučinových hniezd, čo je pre ne charakteristické. Pri väčšom výskyte môžu spôsobiť až holožery na ovocných stromoch. Preroženie zatiaľ u nás nehrozí. Ak na strome zistíte pavučinové povlaky s malými húseničkami, bez meškania treba hniezdo odstrániť a spáliť. Pri väčšom výskyte je treba použiť chemickú ochranu METATIONOM v 0,2% koncentrácii. To by bolo niečo o škodcovi ovocných stromčiek, ktorý škodí vegetácii.

K. Hanulák

Gessay Ignác, narodil sa 17. júna 1874 v Tvrdošíne, nym sa uvádza ako jeho rodisko Trenčín/. Zomrel 12. 8. 1928 v Bratislave. Študoval v Trstenej a v Spišskom Podhradí. Po štúdiách sa stal učiteľom na viacerých miestach na Orave. Pre národné presvedčenie bol prenasledovaný, preto sa odobral do Ameriky, kde najprv učil na slovenskej škole v Olyphante. Neskôr sa stal redaktorom Amerikánsko-slovenských novín v Pittsburghu, odtiaľ prešiel do redakcie Slovenského denníka, od roku 1914 bol hlavným redaktorom Newyorského denníka. V r. 1915 založil Denný hlas. Okrem toho zredigoval viac slovenských kalendárov. Písal básne, rozprávky, úvahy a polemické spisy. Napísal Dejiny Spojených štátov. V rukopise ostali Dejiny amerických Slovákov. Od r. 1920 pôsobil ako predseda Slovenskej ligy v Bratislave. Gessay svojou pokrokovou novinárskou činnosťou sa veľmi zaslúžil o národný život Slovákov v Amerike a úroveň krajankej tlače pozdvihol na nebývalú výšku. Zomrel 54 ročný, pochovaný je v Bratislave.

* SPOLOČENSKÁ RUBRIKA

V POSLEDNÝCH DŇOCH

JÚNA SA NARODIL:

Ján Süč

V JÚLI SA NARODILI:

Lukáš Kuník, Lucia Šupáková, Peter Novák, Filip Zboroň, Gabriela Jurisová, Andrea Rabčanová, Eva Geburová, Tomáš Vitanovec, Lenka Turianská, Miroslav Katreník, Ľuboš Branický, Daniela Hornáková, Lukáš Gogolák, Diana Palková, Martin Vestenický

JUBILEÁ:

70 rokov - Margita Mešková

SOBÁŠE UZAVRETÉ V JÚLI:

Ing. J. Furák - D. Orčíková
J. Kuboš - S. Jurigová
L. Blaták - I. Kissová
J. Fedor - E. Belasová
S. Kubíček - M. Nábočianová

ODIŠLI Z NAŠICH RADOV:

Anton Gáll - 54 ročný
Imrich Gregor - 66 ročný
Jozef Schweizer - 86 ročný

Kino » JAVOR «

2.8. PĚSTI VE TMĚ	17.8. ANGELIKA A SULTÁN
3.8. SPOLUŽIACI	18.8.
4.8. VOJNOVÁ ROMANCA	19.8. PASODOBLE PRE TROCH
5.8. VŮJIMČOVÁ SITUACE	20.8. PŘÁTELÉ BERMUDSKÉHO TROJUHOLNÍKA
6.8. A M A D E N S	21.8. STRELNÝ PRACH
7.8.	23.8. VEĽKÝ HRÁČ
9.8. MATĚJI, PROČ TĚ HOLKY NECHTĚJÍ	24.8. KAREL GOTT
10.8. NAJČAROVANEJŠIA A NAJPRÁVAŽLIVEJŠIA	25.8. G A P P A
11.8. SWANNOVA LÁSKA	26.8.
12.8.	27.8. MANŽELSTVO S VOĽNÝM DŇOM
13.8. MALÁ VLAKOVÁ LÚPEŽ	28.8. PRÍPAD U-2
14.8. TAJNÁ PRECHÁDZKA	30.8. SÁM MEDZI SVOJIMI
16.8. PACH TELA	31.8. VŠETCI ZA MREŽE

TVRDOŠÍN: Noviny politického a štátneho vedenia mesta a závodov na jeho území. Vydáva MsNV a MsKS Tvrdošín. Zodp. redaktor: J. Bašista. Red. rada: M. Kormaňáková, Ľ. Ondříková, V. Klimčíková, O. Ficeková, A. Adamčáková. Vychádza raz mesačne. Počet výtlačkov: 1000. Tlač. DP pri MsNV D. Kubín. Povol. ČNÚ č. 768/85-456/10-V-5